

Een handleiding voor gebruikers van de **Europese Procedure voor Geringe Vorderingen**

Een korte inleiding tot de belangrijkste praktische aspecten
van het gebruik van de procedure gebaseerd op de verordening

Een handleiding voor gebruikers van de

Europese Procedure voor Geringe Vorderingen

Een korte inleiding tot de belangrijkste praktische aspecten van het gebruik van de procedure gebaseerd op de verordening

Over deze handleiding

Deze handleiding biedt een snelle inleiding tot de Europese procedure voor geringe vorderingen (hierna „EPGV” genoemd). De handleiding is bedoeld om gebruikers van de EPGV te helpen beter inzicht te krijgen in de verschillende stappen van de procedure. Zij moet met name een hulpmiddel zijn voor de partij die een EPGV-zaak wil inleiden, maar ook voor de partij waartegen een procedure is ingesteld.

De handleiding is relatief kort en eenvoudig, zodat deze gemakkelijk toegankelijk en begrijpelijk is. Er wordt bewust niet in detail getreden om de beschrijving van de verschillende aspecten van de procedure zo kort en eenvoudig mogelijk te houden.

Voor een gedetailleerdere beschrijving van de EPGV en overige informatie die gebruikers van de EPGV een beter inzicht kan geven in de procedure, wordt verwezen naar de bijbehorende praktische handleiding. In de meeste alinea's van deze handleiding wordt hiernaar verwezen (bijv. „PH 1.1”).

Voor een beter overzicht is deze handleiding verdeeld in de volgende delen:

Inhoudsopgave

Inleiding: De overweging juridische stappen te ondernemen voor de invordering van een grensoverschrijdende vordering binnen de EU	5
Deel 1: Het doel, gebruik en toepassingsgebied van de EPGV	8
Deel 2: Kosten en uitgaven?	12
Deel 3: Een gerechtelijke procedure starten voor een geringe vordering	16
Deel 4: Reageren op een vordering	22
Deel 5: Procedure voor de beslissing	26
Deel 6: Na de beslissing	30

Inleiding: De overweging juridische stappen te ondernemen voor de invordering van een grensoverschrijdende vordering binnen de EU

Wanneer er een grensoverschrijdende vordering ontstaat en de eiser geen betaling ontvangt, de verplichting waarop de vordering is gebaseerd niet wordt uitgevoerd of er geen acceptabele schikking van de vordering wordt overeengekomen, kan het nodig zijn juridische stappen te ondernemen. In dat geval kunnen er verschillende procedures van toepassing zijn, afhankelijk van de hoogte en de aard van de vordering en of deze wordt betwist of niet.

Voordat juridische stappen worden ondernomen om een vordering te innen, moet een persoon of onderneming in de EU besluiten welke procedure zal worden gebruikt. Dit besluit hangt voornamelijk af van de omstandigheden van elk afzonderlijk geval, aangezien de procedures, hoewel ze enige overlap vertonen, in feite primair zijn bedoeld voor verschillende situaties.

Wanneer is het nuttig om de EPGV te gebruiken?

De EPGV is beschikbaar voor vorderingen met een waarde van maximaal 5 000 EUR, waaronder vorderingen die niet zijn gericht op de betaling van een geldsom, en kan worden gebruikt ongeacht of de vordering wordt betwist of niet. De EPGV is bedoeld als een relatief snelle en goedkopere procedure. De procedure is met name geschikt voor eisers die niet willen worden bijgestaan of vertegenwoordigd door een advocaat, aangezien juridische vertegenwoordiging niet verplicht is.

De EPGV kan worden gebruikt voor de meeste grensoverschrijdende vorderingen in burgerlijke en handelszaken, waaronder vorderingen die voortvloeien uit overeenkomsten, vorderingen voor schadevergoeding voor verlies of letsel en voor de levering van goederen. Sommige soorten zaken zijn echter uitgesloten van de EPGV, waaronder familierecht- en onderhoudszaken, arbeids- en sociale zekerheidsgeschillen, en zaken betreffende een faillissement.

De EPGV is in principe een schriftelijke procedure die wordt uitgevoerd met behulp van standaardformulieren. Een mondelinge behandeling vindt alleen plaats in zaken waarin op basis van het schriftelijk bewijs geen beslissing kan worden genomen, of indien een van de partijen om een mondeling behandeling verzoekt en het gerecht van mening is dat deze noodzakelijk is om de zaak te beslissen of de eerlijkheid van de procedure ten goede komt. Daarnaast kunnen eisers die gebruikmaken van de EPGV hulp krijgen bij het invullen van het vorderingsformulier. Het gerecht dient advies te verstrekken over procedurekwesties.

Andere procedures voor het invorderen van grensoverschrijdende vorderingen

Voor de behandeling van consumentengeschillen kan gebruik worden gemaakt van alternatieve mechanismen voor geschillenbeslechting. De **ADR-richtlijn** voorziet in regels voor buitengerechtelijke geschillenbeslechting in lidstaten die de kwaliteit van de geschillenorganen waarborgen. Via het

ODR-platform kunnen consumenten klachten in verband met online gekochte producten of diensten doorsturen naar een erkend geschillenorgaan.

Indien een gerechtelijke procedure wordt overwogen, is de EPGV beschikbaar voor vorderingen waarvan de waarde niet meer bedraagt dan 5 000 EURO en die niet zijn uitgesloten van het toepassingsgebied. Voor het besluit om de EPGV te gebruiken is het raadzaam na te gaan of er een andere procedure geschikt of verplicht is voor het betreffende type vordering. Binnen de EU zijn de volgende opties beschikbaar voor het invorderen van grensoverschrijdende vorderingen:

- Voor alle **grensoverschrijdende onderhoudsvorderingen** is de onderhoudsverordening van toepassing. Meer informatie is beschikbaar in de rubriek „Onderhoudsverplichtingen” van het e-justitieportaal, zie: https://e-justice.europa.eu/content_maintenance_obligations-355-nl.do
- Voor grensoverschrijdende vorderingen met betrekking tot **testamenten en erfenissen** is de Verordening betreffende erfopvolging van toepassing. Meer informatie is beschikbaar in de rubriek „Erfenissen” van het e-justitieportaal, zie: https://e-justice.europa.eu/content_succession-538-nl.do
- Voor niet-betwiste vorderingen waar een gerechtelijk bevel of een andere bevestiging van het recht op een geldbedrag is verstrekt, is de **Europese executoriale titel („EET”)** beschikbaar. Voor meer informatie over de EET wordt verwezen naar de praktische handleiding voor de toepassing van de Verordening betreffende de Europese executoriale titel die te vinden is op: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_european_enforcement_order_nl.pdf

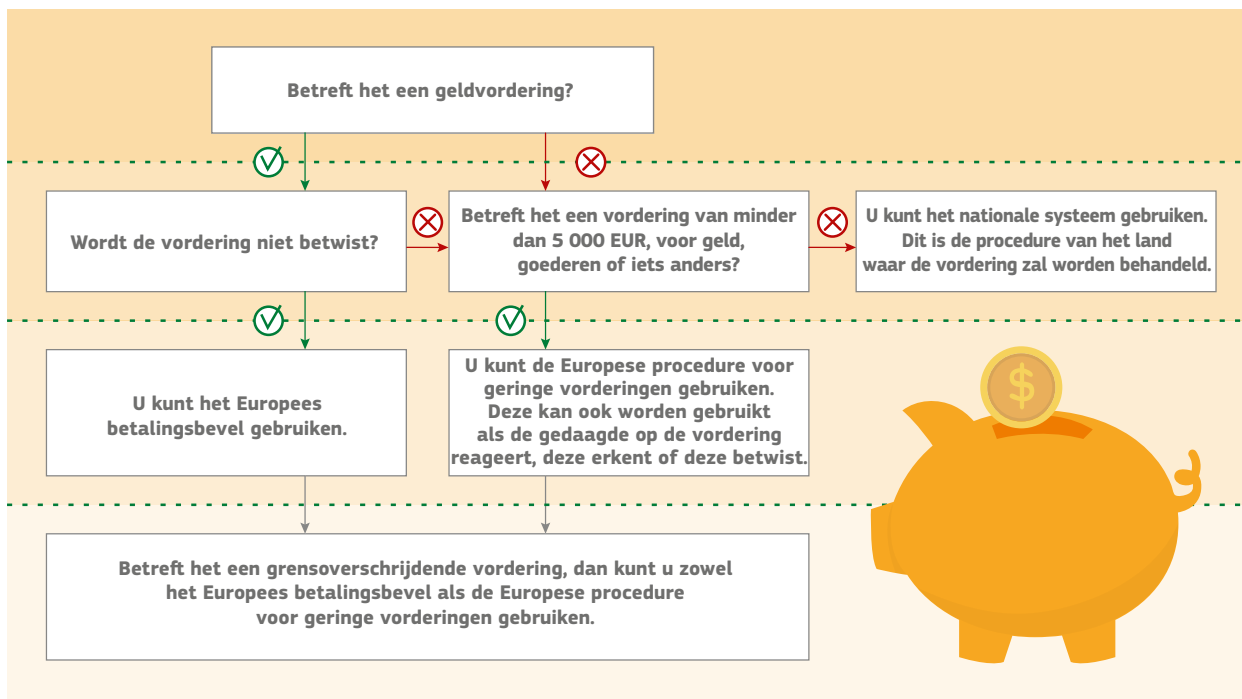
- Voor geldvorderingen anders dan onderhoud waarvan de eiser denkt dat **er geen verweer is of dat deze niet worden betwist, is de procedure voor het Europees betalingsbevel („EBB”)** geschikt. Deze optie is met name aantrekkelijk voor eisers die geldschulden willen invorderen van meerdere schuldenaren, aangezien de procedure is ontworpen voor de snelle afhandeling van niet-betwiste vorderingen. De procedure is ook specifiek bedoeld voor elektronische aanvragen, indien beschikbaar. Voor meer informatie over het EBB wordt verwezen naar de praktische handleiding voor de toepassing van de Verordening betreffende het Europees betalingsbevel die te vinden is op: <http://ec.europa.eu/justice/civil/document/>
- Voor andere burgerlijke en handelsvorderingen, waaronder vorderingen met een waarde van meer dan 5 000 EUR kunnen er nationale procedures beschikbaar zijn, hoewel er in sommige lidstaten speciale procedures zijn voor specifieke soorten vorderingen. Er bestaat EU-regelgeving om te bepalen welk gerecht zaken tussen lidstaten kan behandelen. Om een nationale beslissing of nationaal bevel in een andere lidstaat ten uitvoer te leggen, moet de procedure van de Verordening Brussel I (herschikking) worden gevolgd. Informatie over deze verordening is beschikbaar op het e-justitieportaal, in de rubriek „Verordening Brussel I (herschikking)”, zie: https://e-justice.europa.eu/content_brussels_i_regulation_recast-350-nl.do. De website van het e-justitieportaal bevat veel informatie over grensoverschrijdende geschillen in de EU in burgerlijke en handelszaken⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Zie https://e-justice.europa.eu/content_going_to_court-32-nl.do

Keuze van de juiste procedure

Een eiser heeft de keuze uit meerdere procedures. Hoe kies je de juiste procedure?

Het volgende schema geeft een indicatie van welke procedure geschikt is voor welk soort zaken.

DEEL 1

*Het doel, gebruik
en toepassingsgebied
van de EPGV*

1.1 Wat is de Europese procedure voor geringe vorderingen? – PH 1.1

De EPGV is een procedure voor het invorderen van burgerlijke vorderingen in de EU. De procedure:

- is alleen beschikbaar voor grensoverschrijdende zaken (zie 1.2);
- is beschikbaar voor vorderingen met een waarde van maximaal 5 000 EUR (zie 1.4);
- kan worden gebruikt voor geldelijke en niet-geldelijke vorderingen;
- kan worden gebruikt voor zowel betwiste als niet-betwiste vorderingen;
- kan worden gevoerd met of zonder vertegenwoordiging door een advocaat;
- moet in vergelijking met andere procedures relatief snel, eenvoudig en goedkoper zijn;
- vervangt geen soortgelijke nationale procedures en is dus optioneel, wat inhoudt dat, als deze beschikbaar is voor de vordering, er normaal gesproken ook een nationale procedure is die kan worden gebruikt om de vordering in te vorderen; de keuze voor de procedure ligt bij de eiser.

1.2 Wat is een grensoverschrijdende zaak? – PH 2.2.2

Een zaak waarin minstens een van de partijen niet is gevestigd in dezelfde lidstaat als het gerecht dat de vordering behandelt².

Het moment waarop wordt vastgesteld of een zaak grensoverschrijdend is, is de datum waarop het bevoegde gerecht de vordering ontvangt.

1.3 Welke soorten vorderingen kunnen via de EPGV worden ingesteld? – PH 2.1.4

De EPGV kan worden gebruikt voor de meeste soorten burgerlijke of handelszaken, zoals voor:

- geldebetalingen;
- schade die voortvloeit uit een ongeluk;
- levering van goederen of andere roerende zaken;
- iemand verplichten een overeenkomst na te komen;
- stopzetten of voorkomen van een onwettige handeling.

⁽²⁾ Er moet rekening worden gehouden met het feit dat Denemarken niet gebonden is aan de verordening. Dit betekent dat een vordering tegen een partij in Denemarken moet worden ingesteld via de daar geldende nationale procedure.

1.4 Hoe kom ik erachter of de vordering minder bedraagt dan 5 000 EUR? – PH 2.1.1

Indien de vordering betrekking heeft op de betaling van een geldbedrag, is de waarde dat bedrag.

Indien de vordering geen betrekking heeft op de betaling van een geldbedrag, dient voor een dergelijke niet-geldelijke vordering een waarde te worden opgegeven – PH 2.1.2.

Indien er ook een geldelijke vordering kan worden ingesteld, mocht niet aan de niet-geldelijke vordering worden voldaan, dan moet dit afzonderlijk worden vermeld.

Voor de berekening van de waarde van de vordering worden rente, kosten en uitgaven niet meegerekend.

1.5 Vorderingen in euro of een andere valuta

De financiële waarde van de vordering moet worden vermeld in de valuta van het gerecht. Dit kan worden gedaan op het vorderingsformulier, formulier A, onder punt 7. Wanneer de valuta van het gerecht niet de valuta is waarin de eiser de vordering heeft opgesteld, dan moet de waarde van de vordering worden vermeld in de toepasselijke valuta door het gevorderde bedrag om te rekenen naar de door het gerecht gebruikte valuta. De vordering moet dan worden vermeld in die valuta, zoals weergegeven onder punt 7 van het vorderingsformulier.

Aangezien niet alle lidstaten de euro gebruiken, moet de eiser daarnaast de vordering omrekenen naar de waarde in euro op het moment waarop de vordering naar het gerecht wordt gestuurd, om te kunnen vaststellen of de waarde van de vordering lager is dan de grens van 5 000 EUR. De waarde in euro hoeft niet te worden vermeld op het vorderingsformulier, tenzij het gerecht waarnaar de vordering wordt verstuurd de euro als valuta gebruikt.

Lidstaten kunnen een specifieke procedure hebben voor de omrekening van valuta. Daarom is het raadzaam om, indien omrekening nodig is, vooraf contact op te nemen met het gerecht om na te gaan welke regelingen van toepassing zijn. Het gerecht kan ook aangeven of het bereid is vorderingen te accepteren in andere valuta dan die van de betreffende lidstaat.

1.6 Zijn er burgerlijke vorderingen die niet via de EPGV kunnen worden ingesteld? – PH 2.1.3

Sommige burgerlijke vorderingen zijn uitgesloten van de EPGV, zoals beschreven in artikel 2 van de EPGV-verordening, bijvoorbeeld onderhoudsvorderingen en vorderingen die voortvloeien uit arbeidsovereenkomsten. Ook vorderingen met betrekking tot fiscale, douane- of bestuursrechtelijke zaken zijn uitgesloten.

Sommige andere vorderingen worden niet beschouwd als burgerlijke en handelszaken. Voor meer informatie over wanneer een vordering wel of niet als zodanig wordt beschouwd, zie PH 2.1.5.

1.7 Is het nodig om voor de EPGV een beroep te doen op een advocaat? – PH 9.1.1

Het is niet noodzakelijk om een beroep te doen op een advocaat, maar dit is ook niet verboden.

Indien er door een partij in een EPGV-zaak een beroep wordt gedaan op een advocaat, kan dit gevolgen hebben voor de toewijzing van kosten door het gerecht: zie PH 9.1.2 en Deel 2.

DEEL 2

Kosten en uitgaven?

2.1 Wat zijn de kosten voor het gebruik van de EPGV? – PH 3.4

In de meeste EU-lidstaten moet aan het gerecht een vergoeding worden betaald voor het indienen van het verzoek waarmee de EPGV wordt ingeleid. De eiser dient onder punt 6 van het vorderingsformulier, formulier A, de betaalwijze voor de vergoeding aan te geven.

De hoogte van de vergoeding verschilt. Informatie over de kosten of hoe deze kunnen worden berekend, is beschikbaar op het Europees e-justitieportaal, in de rubriek [Gerechtskosten bij de Europese procedure voor geringe vorderingen](#).

Daarnaast kunnen er kosten ontstaan indien er een beroep wordt gedaan op een advocaat of bepaalde getuigen, zoals deskundigen, worden opgeroepen.

2.2 Vergoeding voor kosten van de in het gelijk gestelde partij

Het gerecht wijst aan het einde van de zaak meestal een vergoeding toe voor kosten aan de in het gelijk gestelde partij. De toegewezen vergoeding moet in verhouding staan tot de vordering en het gerecht mag geen onevenredige kosten vergoeden ter dekking van advocaatkosten³.

2.3 Financiële implicaties van de EPGV

Hoewel de Europese procedure voor geringe vorderingen is bedoeld als een relatief goedkope procedure, moet ervan uit worden gegaan dat er financiële implicaties voortvloeien uit het gebruik van de procedure, ook indien een partij geen beroep doet op een advocaat. Wanneer er een beroep wordt gedaan op een advocaat, moet de partij die dat doet rekening houden met de mogelijkheid dat, zelfs als zij in het gelijk wordt gesteld, de kosten voor juridisch advies in de zaak niet voor vergoeding in aanmerking komen.

2.4 Kosten wanneer een mondelinge behandeling wordt gehouden

Afgezien van de betaling van de vergoeding aan het gerecht zoals vermeld onder punt 2.1, moeten de partijen er rekening mee houden dat een verzoek voor een mondelinge behandeling, ingeval de rechtbank hiermee instemt, kosten met zich meebrengt. In dat geval kunnen de partijen ervan uitgaan dat zij de kosten moeten betalen voor eventuele deskundigen en andere getuigen, voor de vertaling van documenten en voor eventuele speciale procedures die voor de behandeling worden gebruikt, zoals videoconferenties. Het gerecht moet rekening houden met de extra kosten indien voor de zaak mondelinge getuigenissen van de partijen en eventuele getuigen nodig zijn. Het kan een deskundigenonderzoek of een mondelinge getuigenis slechts gelasten indien het niet mogelijk is een beslissing te geven op basis van ander bewijs.

⁽³⁾ Zie artikel 16.

Deel 2 *Kosten en uitgaven?*

Over het algemeen moeten de kosten voor een mondelinge behandeling tot een minimum worden beperkt, aangezien het gerecht de eenvoudigste en minst bezwarende manier van bewijsverkrijging moet gebruiken⁴.

2.5 **Wie betaalt de kosten van de EPGV?** – PH 6.4

In beginsel betaalt de partij tegen wie de beslissing wordt gegeven de kosten van de procedure aan de andere partij. Zoals reeds opgemerkt beoordeelt het gerecht de kosten met als uitgangspunt dat kosten die niet in verhouding staan tot de waarde van de vordering en kosten die onnodig zijn gemaakt, niet worden vergoed. Dit geldt ook voor de kosten van de in het gelijk gestelde partij indien deze een beroep heeft gedaan op een advocaat.

(⁴) Zie artikel 9.1.

2.6 Kosten van de tenuitvoerlegging

Eisers doen er goed aan voorafgaand aan de inleiding van een procedure te kijken naar alle factoren die een indicatie kunnen geven of het de moeite waard is om de vordering in te stellen. Deze factoren omvatten de kosten van de procedure, maar ook de vraag of de verweerder de middelen heeft om de vordering te voldoen of waaruit de vordering zou kunnen worden voldaan. Daarnaast moeten eisers zich ervan bewust zijn dat zij, naast de kosten van de EPGV-procedure, ook te maken krijgen met kosten indien zij de beslissing ten uitvoer willen laten leggen, met name kosten met betrekking tot het toegekende bedrag of de toegekende bedragen.

DEEL 3

*Een gerechtelijke procedure
starten voor een geringe
vordering*

3.1 Inleiding van de procedure – PH 3

Voor de inleiding van de EPGV moet de eiser eerst de grondslag van de vordering uitwerken en schriftelijk materiaal verzamelen waarmee de vordering wordt gestaafd.

Zodra dit materiaal is verzameld, heeft de eiser voor de inleiding van de procedure een exemplaar van het vorderingsformulier nodig, aangezien de EPGV in essentie een schriftelijke procedure is.

3.2 Waar kun je een vorderingsformulier krijgen? – PH 3.2

Het vorderingsformulier, formulier A, is in alle lidstaten van de EU beschikbaar, in elk gerecht waar de procedure kan worden ingeleid, en ook op de website van de nationale rechterlijke instanties.

Afhankelijk van de regelingen in de lidstaten is het formulier mogelijk ook beschikbaar op andere openbare locaties, zoals in openbare bibliotheken, adviescentra en via consumentenorganisaties.

Daarnaast zijn er elektronische versies van het formulier, en van de andere EPGV-formulieren, beschikbaar in alle officiële talen van de EU. Deze zijn te vinden in de rubriek "Dynamische formulieren" van het e-justitieportaal. De volgende koppeling verwijst naar de Nederlandse taalversie.

https://e-justice.europa.eu/content_small_claims_forms-177-nl.do

3.3 Gebruik van het vorderingsformulier

Het formulier bevat uitgebreide instructies voor het invullen ervan.

3.4 Is er hulp beschikbaar voor het invullen van het formulier? – PH 4.1.3

De EU-lidstaten moeten ervoor zorgen dat eisers, evenals andere partijen, praktische bijstand krijgen bij het invullen van de EPGV-formulieren.

3.4.1 Bijstand door gerechtspersoneel

De hulp die het gerechtspersoneel kan bieden bij het invullen van het formulier, omvat geen juridisch advies. Advies over de inhoud van de vordering kan echter wel worden verkregen bij adviesbureaus.

3.4.2 *Andere hulpbronnen*

De hulp bij het invullen van het vorderingsformulier wordt op verschillende manieren geboden, afhankelijk van de interne regelingen in elke lidstaat. In veel lidstaten zijn er netwerken van consumenten-, juridische en andere adviescentra waar eisers, en ook verweerders, advies kunnen krijgen over de formulieren en het verloop van de EPGV. Daarnaast kan het netwerk van Europese Consumenten Centra („ECC-net”), indien beschikbaar, aan eisers consumentenadvies verstrekken in verband met vorderingen in het kader van de EPGV. Eisers en verweerders wordt geadviseerd na te gaan wat er beschikbaar is in hun gemeente, waarbij ze gebruik kunnen maken van websites zoals die van de Europese Commissie⁵ en het e-justitieportaal⁶.

⁽⁵⁾ Zie http://ec.europa.eu/consumers/ecc/index_nl.htm

⁽⁶⁾ Zie punt 2.2.

3.5 **Verzoeken om een mondelinge behandeling – PH 5.3**

De Europese procedure voor geringe vorderingen is in beginsel een schriftelijke procedure. De informatie die het gerecht onderzoekt, wordt dus schriftelijk verstrekt en het is niet noodzakelijk voor het gerecht te verschijnen.

Het gerecht beslist over de zaak op basis van de door de eiser en, indien de vordering wordt betwist, de door de verweerder verstrekte informatie.

Het gerecht kan echter beslissen om een mondelinge behandeling te houden indien het van mening is dat er op basis van het schriftelijk bewijs geen beslissing kan worden gegeven. De eiser en verweerder hebben ook het recht om een mondelinge behandeling te verzoeken. Indien een dergelijk verzoek wordt ingediend, moet het gerecht een mondeling behandeling houden, tenzij het dit niet noodzakelijk acht voor een eerlijke proces.

De eiser kan verzoeken om een mondelinge behandeling door het desbetreffende punt op het vorderingsformulier, punt 8.3, in te vullen en de redenen voor het verzoek te vermelden. De verweerder kan om een mondelinge behandeling verzoeken door vraag 3 van deel II te beantwoorden en de redenen ervoor te vermelden.

3.6 Bij welk gerecht moet de vordering worden ingediend? – PH 3.1

Het bevoegde gerecht voor de zaak is in de regel het gerecht van de plaats waar de verweerder of eiser is gevestigd.

Eerst moet worden nagegaan welke rechten in de EU-lidstaat of EU-lidstaten op grond van de toepasselijke EU-regelgeving (Verordening Brussel I (herschikking)) bevoegd zijn. Dat betekent dat moet worden gekeken naar de regels voor bevoegdheid die op de specifieke zaak van toepassing zijn. Op basis daarvan kan worden bepaald welk gerecht de zaak in het desbetreffende land kan behandelen.

Voor individuele consumenten is het belangrijk dat zij weten dat zij de vordering kunnen instellen bij het gerecht van het land waar zij wonen. Onder een consument wordt een persoon verstaan die niet in het kader van beroepsdoeleinden handelt in verband met het onderwerp van het geschil waarvoor de vordering wordt ingesteld (voor bevoegdheidsregels betreffende consumentenzaken zie in het bijzonder PH 3.2.1).

Meer informatie over de bevoegdheidsregels is te vinden op het e-justitieportaal.

3.7 Indiening van het vorderingsformulier bij het gerecht – PH 3.6

Het vorderingsformulier kan bij het gerecht worden ingediend per post of via een ander communicatiemiddel dat door het desbetreffende gerecht wordt

aanvaard. Daarnaast is het mogelijk het vorderingsformulier persoonlijk af te geven bij het gerecht.

Informatie over de wijze van indiening is beschikbaar op het e-justitieportaal en is mogelijk ook beschikbaar op lokale websites van het desbetreffende land.

3.8 Welke documenten moeten bij het vorderingsformulier worden gevoegd? – PH 3.5

Aangezien de EPGV een schriftelijke procedure is, moeten alle documenten die nodig zijn voor de staving van de vordering bij het vorderingsformulier worden gevoegd. Het kan daarbij gaan om bestellingen, ontvangstbewijzen, facturen en verslagen, correspondentie tussen de partijen en tevens foto's en ander illustratief materiaal. Welk bewijsmateriaal nodig is, hangt af van de feiten van de zaak. De bedoeling is ervoor te zorgen dat het gerecht beschikt over alle informatie die het nodig heeft om de beslissing te geven.

3.9 In welke taal moeten formulier A en de documenten zijn opgesteld? – PH 3.7

Het vorderingsformulier en de bewijsstukken moeten zijn opgesteld in de taal van het gerecht of een andere taal die het gerecht bereid is te aanvaarden. Ook deze informatie is beschikbaar op de desbetreffende websites. Mogelijk is het niet nodig de bewijsstukken te laten vertalen. Het kan zinvol zijn dit direct bij het gerecht na te vragen.

3.10 Moet er nog iets anders met de vordering worden meegezonden? – PH 3.3

Wanneer voor de indiening van de vordering aan het gerecht een vergoeding moet worden betaald, kan het nodig zijn het gerecht te informeren over de wijze waarop de vergoeding wordt betaald. Hiervoor is op het vorderingsformulier ruimte voorzien (zie ook punt 2.1 hierboven). In sommige lidstaten moet de vergoeding al zijn ontvangen voordat het gerecht met de procedure start.

Het kan nuttig zijn het gerecht te informeren over ander bewijs dat de eiser zou willen overleggen indien de vordering wordt betwist, waaronder de namen van getuigen en eventuele medische, technische of andere deskundigen.

3.11 Wat gebeurt er als het gerecht het vorderingsformulier ontvangt? – PH 4.1.1 en 4.1.2

Na ontvangst van het formulier en de begeleidende documenten controleert het gerecht eerst of deze correct zijn ingevuld; vervolgens controleert het gerecht of de vordering binnen het toepassingsgebied van de EPGV valt, en tot slot of de vordering gegrond is of niet.

Indien de vordering buiten het toepassingsgebied van de EPGV valt of indien het gerecht van oordeel is dat de vordering niet gegrond is, stelt het gerecht de eiser hiervan in kennis. Het gerecht kan de eiser ook verzoeken om het vorderingsformulier aan te vullen of te corrigeren.

3.12 Hoe om te gaan met een verzoek om het vorderingsformulier te corrigeren – PH 4.1.3

Het gerecht kan de eiser een formulier toezenden, formulier B, waarin de eiser wordt verzocht het vorderingsformulier aan te vullen of te corrigeren. Het kan hierbij gaan om het wijzigen van de taal waarin de vordering is opgesteld, het toevoegen van aanvullende informatie die het gerecht nodig heeft om te kunnen beslissen of de vordering binnen het toepassingsgebied van de EPGV valt of gegrond is, of simpelweg het corrigeren van duidelijke fouten.

Het gerecht stelt de termijn vast waarbinnen de eiser moet reageren op het verzoek dat met formulier B is ingediend. Indien de eiser het vorderingsformulier niet binnen de door het gerecht vastgestelde termijn aanvult of corrigeert, wordt het verzoek afgewezen. Het gerecht kan in uitzonderlijke omstandigheden deze termijn verlengen, indien het dit nodig acht om de rechten van de partijen te waarborgen.

3.13 Wat gebeurt er indien het gerecht van oordeel is dat de vordering buiten het toepassingsgebied van de EPGV valt? – PH 4.1.2

Indien het gerecht van oordeel is dat de vordering buiten het toepassingsgebied van de EPGV valt, wijst het gerecht de vordering niet af; de eiser heeft dan de mogelijkheid de vordering in te trekken. Doet de eiser dit niet, dan behandelt het gerecht de vordering in het kader van een passende nationale procedure.

3.14 Wat gebeurt er indien het gerecht de vordering afwijst? – PH 4.1.1

Een afwijzing in dit stadium is een procedurele beslissing en vormt geen beslissing over de grond van de vordering. Dit betekent dat de eiser de vordering opnieuw kan indienen in het kader van de EPGV (rekening houdend met de reden waarom de oorspronkelijke vordering is afgewezen) of onder een passende nationale procedure.

3.15 Wie stelt de verweerder in kennis van de vordering? – PH 4.2

Het gerecht vult deel 1 van het antwoordformulier, formulier C, in en verzendt dit, waar nodig samen met afschriften van de bewijsstukken, aan de verweerder. Het gerecht doet dit binnen veertien dagen na ontvangst van het correct ingevulde of gecorrigeerde vorderingsformulier.

DEEL 4

Reageren op een vordering

4.1 Wat de verweerder kan doen na de betekening of kennisgeving van de vordering – PH 4

De verweerder kan na de betekening of kennisgeving reageren op de vordering of niets doen.

4.2 Gevolgen van het niet-reageren op de vordering

Indien de verweerder niet binnen een termijn van dertig dagen na de betekening of kennisgeving of eventueel door het gerecht verleende verlenging (zie punt 3.3) van die termijn reageert, geeft het gerecht een beslissing over de vordering.

4.3 Reageren op de vordering – PH 4.3

De verweerder kan op de vordering reageren door deel II van formulier C in te vullen, of op een andere passende wijze. Het antwoord moet vergezeld gaan van relevante bewijsstukken die de argumenten van de verweerder staven. Het antwoord moet binnen dertig dagen na de betekening of kennisgeving worden ingediend. Het recht kan de periode van dertig dagen in uitzonderlijke omstandigheden verlengen, indien dit nodig is om de rechten van de partijen te waarborgen. Voor een dergelijke verlenging dient bij het gerecht een verzoek te worden ingediend overeenkomstig de procedures die het gerecht hiervoor hanteert.

4.4 Mogelijkheden voor het antwoord op de vordering – PH 4.3

De verweerder kan op verschillende manieren reageren op de vordering. Zo kan de verweerder onder meer:

- het gevorderde bedrag betalen om de zaak te schikken;
- de vordering ten gronde aanvaarden en
 - erkennen dat het gevorderde bedrag moet worden betaald en deze betaling uitvoeren, en/of
 - aanbieden de betaling in zijn geheel uit te voeren door het volledige bedrag ineens te betalen of door het bedrag in termijnen te betalen, of
 - het gevorderde bedrag betwisten;
- de vordering ten gronde betwisten,
 - geheel of gedeeltelijk;
 - en tevens met betrekking tot het gevorderde bedrag;
 - en een tegenvordering instellen met behulp van vorderingsformulier A;
- de bevoegdheid van het gerecht aanvechten zonder de vordering ten gronde te betwisten;
- de vordering op procedurele gronden betwisten en stellen dat
 - het onderwerp buiten het toepassingsgebied van de procedure valt, of
 - de waarde van de vordering de voor de EPGV vastgestelde financiële grens overschrijdt, of
 - het niet om een grensoverschrijdende vordering gaat⁷.

(⁷) Zie punt 1.2.

4.5 Verzoeken om een mondelinge behandeling. Zie ook punt 3.5

De verweerder kan ook verzoeken om een mondelinge behandeling door punt 3 van deel II van formulier C in te vullen en onder punt 2 van deel II van formulier C te vermelden welke getuigen kunnen worden gehoord en welk ander bewijs kan worden overgelegd, en eventueel relevante bewijsstukken, ook voor een eventuele tegenvordering, bij te voegen.

NB: Voor het antwoord en de tegenvordering gelden dezelfde regels inzake de taal als voor de vordering (zie punt 3.9).

4.6 Wat gebeurt er indien de bevoegdheid met succes wordt aangevochten? – PH 3.2.1 en 3.2.2

Indien de bevoegdheid met succes wordt aangevochten, zoals wanneer de vordering is ingesteld tegen een consument en de bevoegdheidsregels voor consumenten niet zijn gevolgd, kan de vordering niet worden doorgezet. De eiser moet deze intrekken en kan, indien gewenst, een nieuwe vordering indienen bij een bevoegd gerecht.

4.7 Wat gebeurt er indien een vordering buiten het toepassingsgebied van de EPGV valt? – PH 2.1 en 4.1.2

Indien het gerecht van oordeel is dat de vordering buiten het toepassingsgebied van de EPGV valt, vanwege de waarde of het onderwerp van de vordering, moet het gerecht de partijen hiervan binnen dertig dagen na ontvangst van het antwoord van de verweerder in kennis stellen. In een dergelijke situatie kan de vordering niet in het kader van de EPGV worden behandeld. De eiser kan de vordering intrekken en overwegen een nieuwe vordering in te dienen overeenkomstig de passende nationale procedure, of het gerecht kan de vordering behandelen overeenkomstig het nationale procesrecht van het betreffende land.

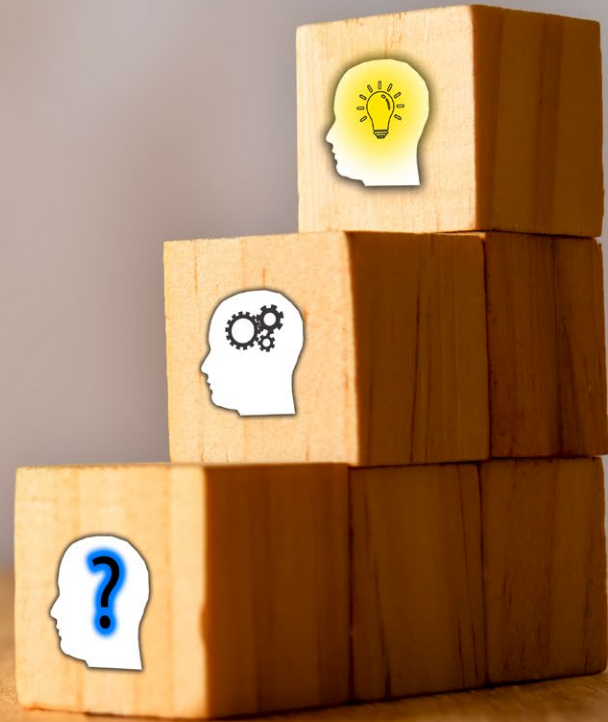
4.8 Wat gebeurt er indien de tegenvordering de financiële grens overschrijdt? – PH 4.4

Indien de waarde van de tegenvordering de financiële grens van 5 000 EUR overschrijdt, vallen zowel de vordering als de tegenvordering buiten het toepassingsgebied van de EPGV en kunnen deze niet in het kader van deze procedure worden behandeld. De gevolgen hiervan zijn uiteengezet in punt 4.6. Met het oog op de bepaling van de waarde worden de waarde van de tegenvordering en de vordering afzonderlijk beoordeeld, zonder ze bij elkaar op te tellen.

4.9 Wat kan de eiser doen wanneer de verweerder een antwoord indient? – PH 4.5

Het gerecht moet binnen veertien dagen na ontvangst van het antwoord en eventuele bewijsstukken van de verweerder een afschrift hiervan aan de eiser verzenden. Dit geldt ook voor een door de verweerder ingediende tegenvordering. De eiser moet binnen dertig dagen op de tegenvordering reageren. Dit kan de eiser doen door het antwoordformulier te gebruiken, of op een andere passende wijze. Net als bij het antwoord van de verweerder op de vordering kan het gerecht de termijn van dertig dagen verlengen (zie punt 4.3).

DEEL 5
*Procedure
voor de beslissing*

5.1 Welke rol heeft het gerecht bij de beslissing over geschilpunten? – PH 5.1

De EPGV is, in beginsel, een schriftelijke procedure. Het is aan het gerecht om op eigen initiatief te beslissen welk bewijs en welke andere informatie nodig is om een beslissing over de geschilpunten te nemen en hoe het dit bewijs verkrijgt.

5.2 Welke mogelijkheden heeft het gerecht? – PH 5

Het gerecht heeft de volgende mogelijkheden:

- verzoeken om nadere gegevens over de vordering en/of tegenvordering;
- bewijs verkrijgen;
- een mondelinge behandeling houden.

5.3 Wat als het gerecht de partijen om nadere informatie verzoekt? – PH 4.1 en 5.2

Het gerecht heeft niet alleen de mogelijkheid om de eiser na ontvangst van het vorderingsformulier (zie punt 3.12) om nadere informatie te verzoeken of een verweerder die een tegenvordering indient om nadere informatie te verzoeken, maar heeft ook de bevoegdheid om de partijen te verzoeken nadere gegevens met betrekking tot de vordering en/of tegenvordering te verstrekken binnen een door het gerecht vastgestelde termijn. Deze termijn mag niet langer zijn dan dertig dagen na ontvangst door het gerecht van

het antwoord van de verweerder op de vordering of, in voorkomend geval, het antwoord van de eiser op de tegenvordering.

De termijn kan, in uitzonderlijke omstandigheden, worden verlengd, maar alleen indien dit nodig is om de rechten van de partijen te waarborgen. Voor een dergelijke verlenging dient bij het gerecht een verzoek te worden ingediend overeenkomstig de procedures die het gerecht hiervoor hanteert.

5.4 Wat gebeurt er als de partijen niet voldoen aan het verzoek van het gerecht? – PH 5.2

Wanneer het gerecht een termijn vaststelt waarbinnen de nadere informatie moet worden verstrekt, moet het de partijen op de hoogte stellen van de gevolgen indien zij nalaten de door het gerecht gevraagde informatie binnen de vastgestelde termijn, of een eventueel toegekende verlenging van die termijn, te verstrekken. Mogelijke gevolgen kunnen zijn: afwijzing van de vordering of tegenvordering of een beslissing in het nadeel van de in gebreke gebleven partij.

5.5 Wat als het gerecht beslist een mondelinge behandeling te houden? – PH 5.3

Het gerecht kan beslissen een mondelinge behandeling te houden indien het van oordeel is dat het geen beslissing kan geven op basis van het schriftelijk bewijs of indien een partij daarom verzoekt en het gerecht dit verzoek inwilligt (zie punt 3.5). Indien het gerecht beslist een mondelinge behandeling te houden moet het de partijen hiervoor oproepen en moet het

gerecht de mondelinge behandeling binnen dertig dagen na de oproeping houden. De termijn van dertig dagen kan, in uitzonderlijke omstandigheden, worden verlengd, maar alleen indien dit nodig is om de rechten van de partijen te waarborgen.

5.6 Hoe zit het met bewijs bij de mondelinge behandeling? – PH 5.1, 5.4 en 5.5

Indien het gerecht beslist een mondelinge behandeling te houden, bepaalt het gerecht welk bewijs het nodig heeft om de zaak te beslissen en hoe dat bewijs wordt verkregen. Het gerecht deelt de partijen vervolgens mee welk bewijs nodig is, waaronder mondeling bewijs, en hoe dit moet worden verstrekt. Het bewijs kan worden verkregen in de vorm van schriftelijke verklaringen van de partijen en eventuele getuigen, waaronder deskundigen.

Het gerecht kan gelasten dat bewijs wordt verkregen met behulp van ICT, zoals via videoconferenties of andere vormen van communicatietechnologie, indien deze technologie beschikbaar is. Hoewel het gerecht uiteindelijk beslist welk bewijs wordt behandeld en op welke wijze dit wordt verkregen, staat het de partijen altijd vrij om hieromtrent en met betrekking tot het gebruik van ICT-toepassingen voorstellen te doen. Zoals vermeld in punt 2.4 moet het gerecht de goedkoopste en minst bezwarende methode van bewijsverkrijging gebruiken en moet het rekening houden met de kosten ervan.

5.7 Moeten beide partijen voor het gerecht verschijnen bij een mondelinge behandeling?

Gezien de kosten die een mondelinge getuigenis met zich meebrengt, kan het gerecht beslissen één partij of beide partijen niet voor het gerecht te laten verschijnen, of het bewijs van één partij of beide partijen in de vorm van een schriftelijke verklaring te laten verstrekken, die bij het gerecht kan worden ingediend.

5.8 Moet er bij de mondelinge behandeling een advocaat aanwezig zijn?

Zoals algemeen bij de EPGV is het niet noodzakelijk een beroep te doen op een advocaat voor de mondelinge behandeling. Indien een partij dit doet, is dat toegestaan, maar mogelijk kunnen de kosten hiervoor niet volledig worden gevorderd van de andere partij indien de eerste partij wint (zie punt 2.5.).

5.9 Hoe moet een partij die niet wordt vertegenwoordigd door een advocaat zich voorbereiden op de mondelinge behandeling?

Zoals bij elke rechtszitting moet een partij in de procedure (eiser of verweerder) vooraf over de argumenten in de zaak nadenken en ervoor zorgen dat zij bij de mondelinge behandeling beschikt over alle benodigde papieren, documenten en getuigen.

5.10 Hoe voert het gerecht de mondelinge behandeling uit? – PH 5.5

Het is de rol van het gerecht om alle aspecten van de procedure voor de mondelinge behandeling te bepalen. Dit houdt niet alleen in dat het gerecht beslist welk bewijs wordt behandeld en hoe dit wordt verkregen, maar ook dat het beslist over alle proceskwesaties en de partijen hierover informeert. Bij de mondelinge behandeling moet in beginsel gebruik worden gemaakt van technologie voor communicatie op afstand, zoals videoconferenties of teleconferenties, indien deze technologie het gerecht ter beschikking staat. Het gerecht gebruikt de beschikbare technische middelen, tenzij het gebruik van deze technologie, gezien de bijzondere omstandigheden van de zaak, niet passend is voor een eerlijke rechtspleging.

Van de partijen wordt niet verlangd dat zij de vordering en, in voorkomend geval, tegenvordering juridisch beoordelen; dat doet het gerecht. Het gerecht tracht ook altijd een schikking tussen de partijen te bewerkstelligen.

5.11 Wanneer geeft het gerecht zijn beslissing? – PH 6.1

Het gerecht geeft in de volgende gevallen een beslissing:

- wanneer een partij een in het kader van de EPGV vereiste actie niet binnen de toepasselijke termijn heeft uitgevoerd, en dus in gebreke is, kan het gerecht een beslissing geven tegen die partij na het verstrijken van de desbetreffende termijn (zie ook PH 6.1.1 en 6.1.2);
- binnen dertig dagen na ontvangst van een antwoord op de vordering of, in voorkomend geval, de tegenvordering indien het gerecht beslist

geen mondelinge behandeling te houden en geen nadere informatie van de partijen nodig heeft;

- binnen dertig dagen na ontvangst van alle door het gerecht benodigde informatie wanneer het een partij heeft verzocht om nadere informatie en die partij de informatie binnen de toepasselijke termijn heeft verstrekt;
- binnen dertig dagen na verkrijging van het bewijs zonder dat er een mondelinge behandeling wordt gehouden;
- binnen dertig dagen nadat de mondelinge behandeling is gehouden.

Indien het gerecht niet binnen de termijn van dertig dagen een beslissing kan geven, moet het stappen ondernemen om dat zo snel mogelijk daarna te doen.

5.12 Hoe worden de partijen geïnformeerd over de beslissing? – PH 6.3

Het gerecht moet de beslissing aan de partijen betekenen of ter kennis brengen. Normaal gesproken moet de beslissing direct nadat deze is gegeven worden betekend of in kennis gebracht en bij voorkeur binnen de in punt 5.10 genoemde termijnen. Indien de beslissing niet aan de partijen is betekend of in kennis gebracht binnen enkele dagen na het verstrijken van deze termijnen, wordt de partijen aangeraden bij het gerecht na te vragen of de beslissing is genomen en zo ja, wanneer deze is of wordt betekend of in kennis gebracht.

DEEL 6

Na de beslissing

6.1 Wat kunnen de partijen doen nadat de beslissing is genomen? – PH 7 en 8

De partij die in het gelijk is gesteld kan stappen ondernemen om de beslissing ten uitvoer te laten leggen. De beslissing kan in een andere EU-lidstaat ten uitvoer worden gelegd:

- alsof deze werd genomen in die lidstaat;
- zonder dat er een speciale procedure moet worden gevolgd;
- zonder dat er een verklaring van uitvoerbaarheid nodig is;
- ongeacht of er een beroepsmogelijkheid is;
- zonder dat er een postadres of bevoegde vertegenwoordiger moet zijn in die lidstaat;
- zonder dat er een zekerheid hoeft te worden gesteld.

6.2 Wat is er nodig voor de tenuitvoerlegging van de beslissing? – PH 8.2

De partij die om tenuitvoerlegging verzoekt, moet een afschrift van de beslissing en een door het gerecht afgegeven certificaat overleggen. Beide partijen kunnen het gerecht verzoeken om een certificaat van de beslissing te verstrekken, en het gerecht geeft de verklaring af met behulp van formulier D.

6.3 In welke taal moet het certificaat worden afgegeven? – PH 8.1.1 en 8.3.2

De partij die de beslissing ten uitvoer wil laten leggen, moet aan het gerecht laten weten in welke lidstaat de tenuitvoerlegging wordt overwogen en,

wanneer er in die lidstaat meer dan één officiële taal is, de specifieke plaats in die lidstaat. Het certificaat moet zijn opgesteld in of vergezeld zijn van een vertaling in de toepasselijke officiële taal van de lidstaat van tenuitvoerlegging of in een andere taal waarvan die lidstaat heeft aangegeven deze te aanvaarden.

Het gerecht verstrekt de partij desgevraagd het certificaat in een andere officiële taal van de instellingen van de Unie en maakt daarbij gebruik van het meertalig dynamisch standaardformulier dat op het Europees e-justitieportaal beschikbaar is. Het gerecht is niet verplicht tot verstrekking van een vertaling en/of transliteratie van de tekst in de vrije tekstvelden van dat certificaat. Het is de taak van de partij die om tenuitvoerlegging verzoekt om voor deze vertaling of transliteratie te zorgen.

6.4 Welke stappen moet de partij die de beslissing ten uitvoer wil laten leggen nemen voordat tot formele tenuitvoerleggingsmaatregelen wordt overgegaan?

De schuldeiser in de beslissing, dat is de partij die in het gelijk is gesteld, doet er goed aan alle factoren in overweging te nemen die een indicatie kunnen geven of het de moeite waard is om de beslissing ten uitvoer te leggen. Het is verstandig om eerst formeel een brief te sturen aan de schuldenaar waarin wordt verzocht om de betaling of uitvoering overeenkomstig de beslissing. Daarbij dient de schuldeiser aan te geven dat hij, indien hieraan geen gevolg wordt gegeven, overgaat tot de formele tenuitvoerlegging met als onvermijdelijk gevolg voor de schuldenaar dat hij aanvullende kosten zal moeten betalen.

6.5 Waar kan de schuldeiser meer informatie vinden over de tenuitvoerleggingsprocedures? – PH 8.5.2

De schuldeiser kan informatie over de tenuitvoerleggingssystemen in de EU-lidstaten vinden op het Europees e-justitieportaal. Deze bevat informatie over de nationale procedures voor tenuitvoerlegging en een overzicht van de namen en adressen van de tenuitvoerleggingsfunctionarissen in de verschillende lidstaten.

6.6 Is het mogelijk om tegen de beslissing in beroep te gaan? – PH 7.2

Het is afhankelijk van de wetgeving in elke EU-lidstaat of het mogelijk is om tegen de beslissing in beroep te gaan. Informatie over de beroepsmogelijkheden is ook te vinden op het e-justitieportaal.

6.7 Is er een mogelijkheid om de beslissing te laten heroverwegen? – PH 7.1

De verweerder kan om een heroverweging van de beslissing in het kader van de EPGV verzoeken bij het bevoegde gerecht in de EU-lidstaat waar de beslissing is gegeven indien:

- het vorderingsformulier niet tijdig aan hem is betekend of ter kennis is gebracht, of hij niet tijdig voor de mondelinge behandeling is opgeroepen, en op zodanige wijze dat hij zijn verweer niet kan regelen, of

- de verweerder de vordering niet heeft kunnen betwisten wegens overmacht of wegens buitengewone omstandigheden, buiten zijn schuld.

Een heroverweging is niet mogelijk indien de verweerder geen rechtsmiddel tegen de beslissing heeft aangewend toen hij dit kon doen, met name het instellen van een beroep.

Het verzoek om heroverweging moet worden ingediend binnen dertig dagen vanaf de dag waarop de verweerder daadwerkelijk kennis heeft gekregen van de inhoud van de beslissing en in staat was om op te treden.

NB: Het is niet mogelijk om een heroverweging van de beslissing te verzoeken in een lidstaat waar de beslissing ten uitvoer moet worden gelegd.

6.8 Wat zijn de gevolgen van de heroverweging? – PH 7.1.2

Wanneer de heroverweging wordt afgewezen, blijft de beslissing van kracht en is deze uitvoerbaar. Wanneer de heroverweging gerechtvaardigd is, is de beslissing nietig en moet de eiser een nieuwe vordering instellen.

6.9 Kan de tenuitvoerlegging worden geweigerd? – PH 8.4

De schuldenaar kan bij het bevoegde gerecht in de lidstaat van tenuitvoerlegging een verzoek indienen om de tenuitvoerlegging te weigeren

op grond van het feit dat de beslissing onverenigbaar is met een eerdere beslissing in een andere lidstaat of in een land buiten de EU.

6.10 Kan de tenuitvoerlegging worden beperkt of opgeschort? – PH 8.4.3

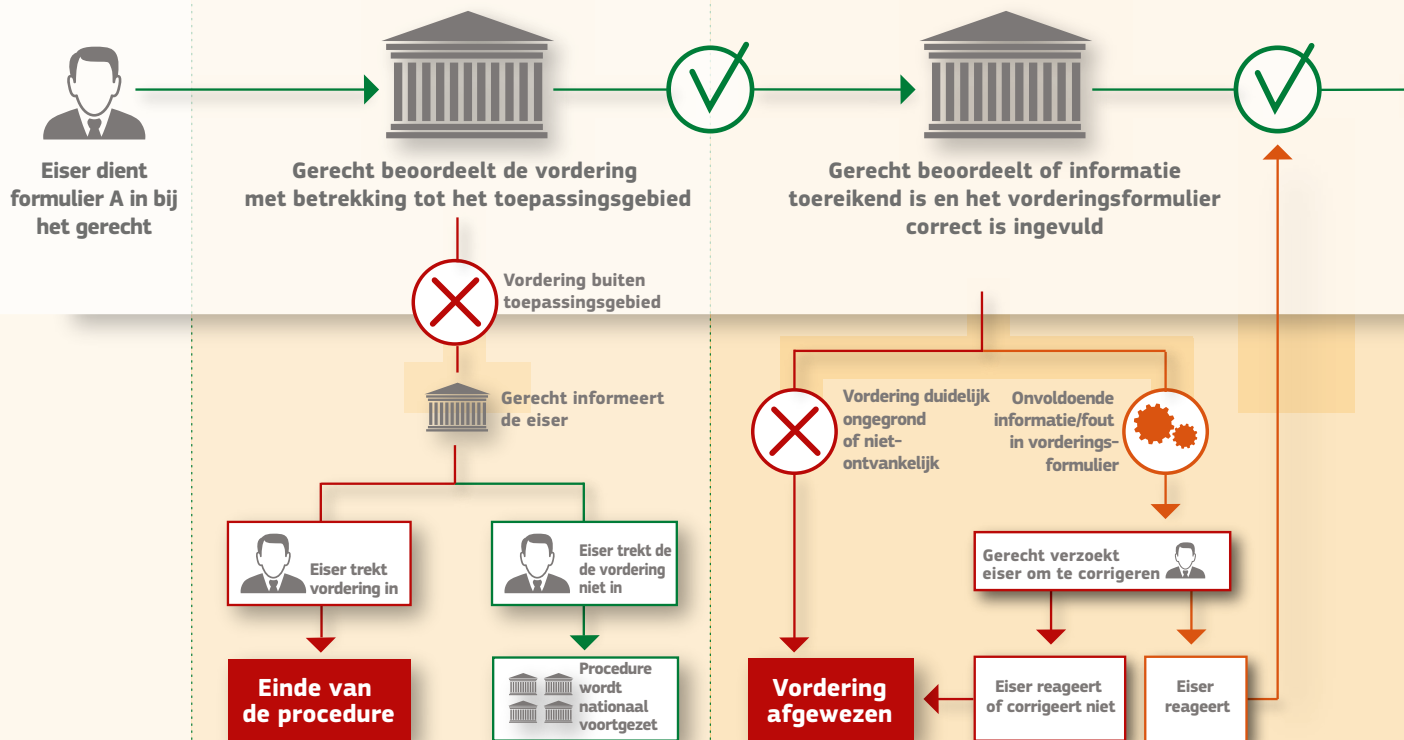
De partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd, kan bij het gerecht of een bevoegde instantie in de lidstaat waar de tenuitvoerlegging wordt gevraagd verzoeken om de tenuitvoerlegging te beperken of op te schorten of de tenuitvoerlegging afhankelijk te maken van het stellen van een door die instantie te bepalen zekerheid indien:

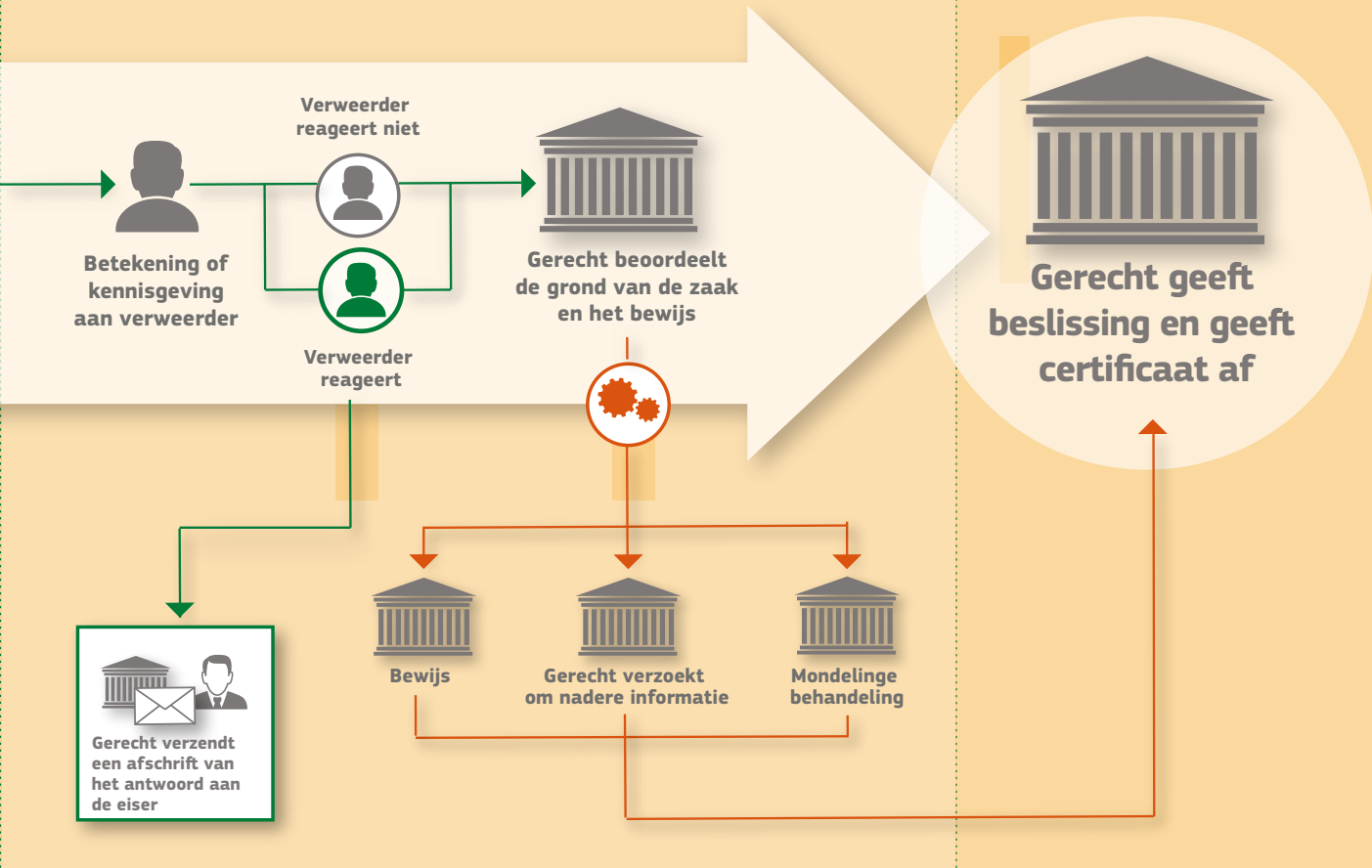
- een partij een rechtsmiddel heeft ingesteld tegen een beslissing in de EPGV, of
- het nog mogelijk is een rechtsmiddel in te stellen tegen een beslissing, of
- een partij heeft verzocht om de heroverweging van de beslissing.

Stroomschema voor het gebruik van de procedure

Het volgende stroomschema laat de belangrijkste stappen zien van een vordering in het kader van de EPGV. Het schema heeft niet tot doel een volledig overzicht te geven van alle mogelijke elementen van de procedure of aspecten te belichten die voornamelijk worden beheerst door het nationale procesrecht van de lidstaten.

Procedure voor **geringe vorderingen**

Referentiemateriaal en links

Het Europees e-justitieportaal is een enkel centraal punt voor toegang tot alle relevante informatie over de EPGV; de verantwoordelijkheid voor het verstrekken van informatie over de EPGV berust zowel bij de lidstaten als bij de Europese Commissie.

A) De voor de Europese procedure voor geringe vorderingen te gebruiken formulieren:

https://e-justice.europa.eu/content_small_claims_forms-177-nl.do

B) Nationale informatie over het gebruik van de procedure, met inbegrip van de bevoegde gerechten en andere informatie overeenkomstig artikel 25.

https://e-justice.europa.eu/content_small_claims-354-nl.do

Verordening (EG) nr. 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen, zoals gewijzigd bij Verordening (EU) 2015/2421 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2015 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 861/2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen en Verordening (EG) nr. 1896/2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure.

PRINT	ISBN 978-92-76-08298-9	doi:10.2838/39582	DS-01-19-470-NL-C
PDF	ISBN 978-92-76-03924-2	doi:10.2838/17488	DS-01-19-470-NL-N

Voor gebruik of overname van foto- of ander materiaal dat niet onder het EU-auteursrecht valt, dient rechtstreeks aan de auteursrechthouders toestemming te worden gevraagd.

Omslagfoto: © Shutterstock

Overige foto's: © Shutterstock

© Europese Unie, 2019

Overneming met bronvermelding toegestaan.

Raadpleeg het e-justitieportaal voor meer informatie over burgerlijk recht in de EU:

<https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=nl&action=home>

Volg ons

<https://www.facebook.com/EUJustice/>

https://twitter.com/EU_commission

Bureau voor publicaties
van de Europese Unie

Europees justitieel netwerk
in burgerlijke en handelszaken

